

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Zielonej Górze

LZG.410.007.03.2021

Pan Mieczysław Pilecki
p.o. Kierownika Zakładu Gospodarki Komunalnej
w Bytnicy

Bytnica 73, 66-630 Bytnica

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/21/102 – Gospodarowanie zasobami wodnymi przez przedsiębiorstwa wodociągowe w gminach wiejskich

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Zakład Gospodarki Komunalnej w Bytnicy ¹ , Bytnica 73, 66- 630 Bytnica
Kierownik jednostki kontrolowanej	Mieczysław Pilecki, pełniący obowiązki Kierownika ZGK ² , od 16 stycznia 2013 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Przygotowanie organizacyjne, kadrowe oraz finansowe do realizacji zadań. 2. Wykonywanie zadań z zakresu gospodarowania zasobami wodnymi. 3. Nadzór nad zbiorowym zaopatrzeniem w wodę i odprowadzaniem ścieków.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2021 (do czasu zakończenia kontroli) oraz dowody sporządzone przed lub po okresie objętym kontrolą mające związek z kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Zielonej Górze
Kontroler	Ewa Grosse, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LZG/40/2021 z 7 czerwca 2021 r. (akta kontroli str.1-3)

¹ Dalej: ZGK lub Zakład.

² Dalej: Kierownik.

³ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200, ze zm., dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

NIK ocenia negatywnie działalność Zakładu w zakresie gospodarowania zasobami wodnymi.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Ocenę uzasadnia zakres i skala stwierdzonych nieprawidłowości we wszystkich badanych obszarach, tj. w przygotowaniu organizacyjnym, kadrowym i finansowym, w wykonywaniu zadań z zakresu gospodarowania zasobami wodnymi oraz w nadzorze nad zbiorowym zaopatrzeniem w wodę i odprowadzaniem ścieków.

Zakład nie opracował wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodno-kanalizacyjnych, pomimo realizacji zadania obejmującego budowę sieci wodociągowej i kanalizacyjnej⁵. Nie przeprowadzono obowiązkowych okresowych kontroli (rocznych i pięcioletnich) stanu technicznego posiadanej infrastruktury wodno-kanalizacyjnej wymaganych przepisami ustawy Prawo budowlane⁶. Ponadto nie wykonywano kontroli ilości i jakości odprowadzanych ścieków bytowych i ścieków przemysłowych oraz kontroli przestrzegania warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych wymaganych przepisami ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków⁷.

Zakład nie wyposażył blisko połowy studni w urządzenia pomiarowe, pomimo obowiązku wynikającego z wydanych pozwoleń wodnoprawnych⁸, a ponad połowa użytkowanych wodomierzy⁹ nie miała aktualnej legalizacji. Ponadto nie uzyskano pozytywnej oceny higienicznej Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Krośnie Odrzańskim¹⁰ dla złożeń filtracyjnych stosowanych w procesie uzdatniania wody, a monitoring zawartości substancji promieniotwórczych wykonano z naruszeniem wymaganego terminu¹¹. Dane w sporządzanych sprawozdaniach o wodociągach i kanalizacji nie były w pełni zgodne ze stanem faktycznym.

W całym okresie objętym kontrolą nie podjęto działań naprawczych zmierzających do uzyskania trwałej poprawy jakości wody pod względem fizyko-chemicznym, co skutkowało dostawą wody dla mieszkańców Bytnicy oraz miejscowości Gryżyna i Głębokie o nieprawidłowych parametrach.

W ocenie NIK stwierdzone nieprawidłowości wynikały głównie z ograniczonych zasobów kadrowych, przestarzałej infrastruktury, a także środków finansowych nieadekwatnych do zakresu i skali realizowanych zadań.

Zakład posiadał natomiast skalkulowane taryfy dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków w sposób sprzyjający motywowaniu odbiorców wody do racjonalnego z niej korzystania i do ograniczania zanieczyszczania ścieków. Ponadto podejmowano skuteczne działania w celu usuwania awarii sieci wodociągowej oraz działania racjonalizujące zużycie wody.

Podkreślenia wymaga, że jeszcze w toku kontroli podjęto działania zmierzające do usunięcia części ze stwierdzonych nieprawidłowości.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Zadanie pn. budowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej wraz z tłoczną ścieków w miejscowości Szklarka i Szklarka Radnicka.

⁶ Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane, dalej: *ustawa Prawo budowlane* (Dz. U. z 2020 r. poz. 1333, ze zm.).

⁷ Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków, dalej: *ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę* (Dz. U. z 2020 r., poz. 2028).

⁸ Dotyczy pięciu spośród dwunastu czynnych studni (tj. 41,7%).

⁹ Dotyczy siedmiu spośród trzynastu wykorzystywanych przez Zakład wodomierzy (tj. 53,8%).

¹⁰ Dalej: *PPIS*.

¹¹ W ujęciach wody w Budachowie, Dobroszowie, Bytnicy i Grabinie.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej¹² kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Przygotowanie organizacyjne, kadrowe oraz finansowe do realizacji zadań

Opis stanu faktycznego

1.1. Zakład powstał z dniem 1 stycznia 2008 r.¹³ jako jednostka organizacyjna Gminy Bytnica (dalej: *Gmina*). Przedmiotem statutowej działalności ZGK jest m.in. realizacja zadań w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę oraz zbiorowego odprowadzania ścieków, w tym w szczególności tworzenie i zarządzanie infrastrukturą wodno-kanalizacyjną, produkcja i zaopatrzenie w wodę, odprowadzanie i oczyszczanie ścieków, eksploatacja sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz zawieranie umów i pobieranie opłat od użytkowników.

(akta kontroli str. 7-15)

Strukturę organizacyjną Zakładu określono w Statucie Zakładu oraz regulaminie organizacyjnym ZGK. Zadania z zakresu gospodarowania zasobami wodnymi przypisano Kierownikowi Zakładu¹⁴ oraz dwóm pracownikom pionu technicznego¹⁵ zatrudnionym na stanowiskach konserwatorów¹⁶.

(akta kontroli str. 4-26)

W okresie objętym kontrolą, poza okresowymi szkoleniami bhp, zatrudnieni pracownicy nie uczestniczyli w szkoleniach aktualizujących posiadaną wiedzę i doświadczenie. Kierownik nie podejmował działań w zakresie rekrutacji dodatkowych pracowników, ani nie zatrudniał dodatkowych osób poza pracującymi w ramach umowy o pracę¹⁷.

(akta kontroli str. 16-17, 429)

Kierownik wyjaśnił, że: *Zakład otrzymuje oferty szkoleń w zakresie gospodarowania wodami, jednakże przy obecnym stanie kadrowym jednostki i natłoku bieżących zadań nie jest możliwe wygospodarowanie czasu na szkolenia w ramach ośmiogodzinnego czasu pracy. Natomiast brak środków finansowych uniemożliwia zwiększenie zatrudnienia w Zakładzie oraz zlecanie dodatkowych prac osobom z zewnątrz.*

(akta kontroli str. 429)

1.2. W okresie objętym kontrolą długość sieci wodociągowej eksploatowanej na terenie Gminy nie uległa zmianie i wynosiła 33,1 km (w tym 0,4 km stanowiła sieć magistralna - przesyłowa, a 32,7 km sieć rozdzielcza - bez przyłączy). Długość

¹² Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹³ Zgodnie z Uchwałą Nr XI/52/2007 Rady Gminy Bytnica z dnia 16 listopada 2007 r. w sprawie utworzenia Zakładu Gospodarki Komunalnej w Bytnicy.

¹⁴ Tj. m.in.: kierowanie Zakładem, opracowanie planu finansowego oraz podejmowanie czynności w zakresie jego realizacji, zawieranie umów cywilnoprawnych w zakresie dostaw wody i odprowadzania ścieków.

¹⁵ Tj. m.in.: zlecanie badań wody pobieranej w celu zbiorowego zaopatrzenia ludności ze studni głębinowych oraz wody odprowadzanej do środowiska z oczyszczalni ścieków zgodnie z pozwoleniami wodnoprawnymi, obsługę urządzeń oczyszczalni ścieków i stacji uzdatniania wody, w tym regulację urządzeń, usuwanie drobnych uszkodzeń, płukanie filtrów, utrzymanie we właściwym stanie sanitarnym studni głębinowych oraz całych obiektów, przyjmowanie ścieków dowożonych do oczyszczalni ścieków.

¹⁶ Obaj pracownicy zatrudnieni od 2 stycznia 2008 r., uprzednio pracowali w Urzędzie Gminy w Bytnicy, odpowiednio na stanowiskach: konserwator wodociągu (wykształcenie: podstawowe) i pracownik gospodarczy (wykształcenie: podstawowe).

¹⁷ Za wyjątkiem zlecenia prac związanych z opracowaniem wniosków o zatwierdzenie taryf dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków.

eksploatowanej czynnej sieci kanalizacji sanitarnej w 2019 r. wynosiła 27,2 km, a od 2020 r. jej długość zwiększyła się o 0,1 km w wyniku włączenia nowo wybudowanego przyłącza do sieci kanalizacji sanitarnej w m. Głębokie.

Na obszarze objętym działalnością Zakładu zlokalizowano siedem ujęć wody podziemnej, tj. dwa ujęcia wody w m. Bytnica¹⁸ oraz po jednym ujęciu w miejscowościach: Głębokie, Grabin, Budachów, Dobrosułów oraz Gryżyna.

(akta kontroli str. 27-39, 68-89, 190, 446)

Liczba wszystkich czynnych przyłączy narastająco na koniec 2019 r., 2020 r. i koniec czerwca 2021 r. wynosiła odpowiednio 582, 589 oraz 590. Z informacji uzyskanej z Urzędu Gminy wynika, że na terenie Gminy zlokalizowanych było odpowiednio 563, 567 oraz 568 budynków, w tym z przyłączem sieci wodociągowej 472, 476 oraz 477, a z przyłączem sieci kanalizacyjnej 289, 291 oraz 293.

W okresie objętym kontrolą z sieci wodociągowej korzystało 92% mieszkańców Gminy, natomiast z sieci kanalizacyjnej korzystało 66% mieszkańców Gminy. Liczba zawartych umów na dzień 30 czerwca 2021 r. wynosiła ogółem 719, w tym 255 umów o dostarczanie wody oraz 464 umowy o dostarczanie wody i odprowadzanie ścieków. W latach 2019-2021 (I półrocze) zawarto odpowiednio 15, 19 i 10 umów ogółem¹⁹, w tym odpowiednio 8, 12 i 7 o dostarczanie wody i odprowadzanie ścieków.

(akta kontroli str. 27-63, 67, 445-446)

Kierownik ZGK wskazał, że przyczyną niepodłączenia do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej wszystkich mieszkańców Gminy jest brak środków finansowych na dalszą rozbudowę sieci wodociągowej i kanalizacyjnej.

(akta kontroli str. 170, 178)

1.3. W okresie objętym kontrolą Zakład nie uiszczwał podwyższonych opłat środowiskowych za usługi wodne, tj. za pobór wód i za odprowadzanie ścieków.

(akta kontroli str. 218, 447-448)

1.4. Zakład opracował i przedłożył Radzie Gminy w dniu 8 czerwca 2018 r. projekt regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków. Ww. projekt zawierał prawa i obowiązki Zakładu oraz odbiorców usług²⁰, co stanowiło spełnienie wymagań określonych w art. 19 ust. 5 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę. Projekt regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków został zatwierdzony²¹ uchwałą Rady Gminy w dniu 30 listopada 2018 r.²² Stosownie do obowiązku określonego w art. 35 ust. 2 z dnia 13 lutego 2020 r. o zmianie ustawy - Prawo budowlane oraz niektórych innych ustaw²³, w okresie objętym kontrolą

¹⁸ Tj. ujęcie wody dla potrzeb wodociągu wiejskiego oraz ujęcie dla potrzeb mieszkańców bloków mieszkalnych przy Nadleśnictwie Bytnica.

¹⁹ Łączna liczba zawartych umów o dostarczanie wody oraz o dostarczanie wody i odprowadzanie ścieków.

²⁰ W tym: minimalny poziom usług świadczonych przez Zakład w zakresie dostarczania wody i odprowadzania ścieków, warunki i tryb zawierania umów z odbiorcami usług, sposób rozliczeń w oparciu o ceny i stawki opłat ustalone w taryfach, warunki przyłączania do sieci, warunki techniczne określające możliwości dostępu do usług wodociągowo-kanalizacyjnych, sposób dokonywania przez Zakład odbioru wykonanego przyłącza, sposób postępowania w przypadku niedotrzymania ciągłości usług i odpowiednich parametrów dostarczanej wody i wprowadzanych do sieci kanalizacyjnej ścieków, standardy obsługi odbiorców usług (w tym sposoby załatwiania reklamacji oraz wymiany informacji dotyczących w szczególności zakłóceń w dostawie wody i odprowadzaniu ścieków) oraz warunki dostarczania wody na cele przeciwpożarowe,

²¹ W niezmienionej wersji.

²² Uchwała nr II/9/2018 Rady Gminy Bytnica z dnia 30 listopada 2018 r. w sprawie uchwalenia regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków na terenie Gminy Bytnica.

²³ Dz. U. z 2020 r. poz. 471.

podjęto działania mające na celu dostosowanie przez Radę Gminy treści regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków do obowiązujących przepisów²⁴.

(akta kontroli str. 100-115, 449-461)

1.5. Wysokość przychodów i kosztów w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków w latach 2019-2021 (I półrocze) kształtowała się następująco:

- w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę - przychody wynosiły 318,1 tys. zł w 2019 r., 344,1 tys. zł w 2020 r. oraz 173,4 tys. zł w pierwszym półroczu 2021 r., a koszty odpowiednio 313,2 tys. zł, 312,2 tys. zł oraz 216,3 tys. zł;
- w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków - przychody wynosiły 267,6 tys. zł w 2019 r., 284,7 tys. zł w 2020 r. oraz 135,5 tys. zł w pierwszym półroczu 2021 r., a koszty odpowiednio 366,7 tys. zł, 379,2 tys. zł oraz 178,2 tys. zł.

(akta kontroli str. 216-218, 447)

Podstawą działalności finansowej Zakładu był ustalany corocznie plan finansowy²⁵. W okresie objętym kontrolą wszystkie planowane środki finansowe pochodziły ze środków własnych Zakładu²⁶ i zapewniały realizację podejmowanych bieżących działań, w tym:

- działań naprawczych, przy czym podejmowane działania były niewystarczające (szerszy opis w pkt. 3.4. niniejszego wystąpienia pokontrolnego);
- działań racjonalizujących zużycie wody (szerszy opis w pkt. 2.5. niniejszego wystąpienia pokontrolnego).

Kierownik ZGK wyjaśnił, że potrzeby inwestycyjne na najbliższe 5 lat w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę szacunkowo wynoszą 1.000 tys. zł, tj. na modernizację SUW oraz zmianę sposobu uzdatniania wody, natomiast w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków szacunkowo wynoszą 500 tys. zł, tj. na modernizację oczyszczalni ścieków i wszystkich (trzynastu) przepompowni ścieków zlokalizowanych na obszarze działania Zakładu.

(akta kontroli str. 117-128, 178, 245)

Zakład nie opracował i nie przedłożył Wójtowi wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociagowych i urządzeń kanalizacyjnych, co szerzej opisano w dalszej części niniejszego wystąpienia pokontrolnego w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 129, 165-177, 186, 438)

1.6. W okresie objętym kontrolą na terenie Gminy obowiązywała taryfa dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków, którą Zakład ustalił na okres trzech lat. Decyzją z dnia 20 lipca 2018 r. Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej we Wrocławiu²⁷ zatwierdził ustaloną przez ZGK taryfę dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków, stwierdzając jednocześnie, że Zakład opracował taryfę zgodnie z zasadami określonymi w art. 20 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę.

(akta kontroli str. 116, 130-162)

²⁴ Według stanu na 9 września 2021 r. przygotowano do zaopiniowania przez Radę Gminy projekt regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków.

²⁵ Przyjęty przez Wójta i uchwalony przez Radę Gminy.

²⁶ Zakład nie pozyskiwał środków zewnętrznych w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę, ani środków zewnętrznych w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków.

²⁷ Decyzja nr WR.RET.070.119.2018.AR.

Ceny i stawki opłat określone w taryfie zostały zróżnicowane dla trzech taryfowych grup odbiorców usług²⁸ na podstawie różnic kosztów zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków. W taryfie dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę zawarto ceny za ilość dostarczonej wody (za 1 m³) oraz stawkę abonamentową (za okres miesięczny, którą odbiorca usługi jest obowiązany zapłacić Zakładowi za utrzymanie w gotowości urządzeń wodociagowych, usługę odczytu wodomierza i rozliczenia). W taryfie dla zbiorowego odprowadzania ścieków zawarto ceny za ilość odprowadzonych ścieków (za 1 m³).

(akta kontroli str. 130-162)

1.7. Zakład skalkulował w taryfie dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków koszty swojej działalności, co w konsekwencji przełożyło się na stały poziom cen za dostarczaną wodę i odprowadzane ścieki dla poszczególnych grup odbiorców taryfowych w całym okresie obowiązywania taryf.

Zastosowanie niejednolitej wieloczlónowej taryfy dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę i niejednolitej jednoczlónowej taryfy dla zbiorowego odprowadzania ścieków, utrzymywanie cen na stałym poziomie bez nieuzasadnionych podwyżek cen oraz ustalenie kosztu transportu nieczystości ciekłych taborem asenizacyjnym w wysokości 10 zł na terenie całej Gminy mogło sprzyjać motywowaniu odbiorców wody do racjonalnego z niej korzystania i do ograniczania zanieczyszczania ścieków.

(akta kontroli str. 132-164)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Zakład nie opracował i nie przedłożył Wójtowi wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociagowych i urządzeń kanalizacyjnych, co stanowiło naruszenie art. 21 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę, który stanowi, że przedsiębiorstwo wodociagowo-kanalizacyjne opracowuje wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociagowych i urządzeń kanalizacyjnych będących w jego posiadaniu²⁹. Stosownie do art. 21 ust. 7 ww. ustawy, obowiązek opracowania planu nie dotyczy przedsiębiorstw wodociagowo-kanalizacyjnych, które nie planują budowy urządzeń wodociagowych lub urządzeń kanalizacyjnych.

Niemniej jednak w § 2 Regulaminu organizacyjnego Zakładu określono, że do zakresu działań Zakładu należy wykonawstwo inwestycji zwłaszcza zaopatrzenia w wodę oraz gospodarki ściekowej, a ZGK realizował zadanie³⁰ obejmujące budowę sieci wodociagowej i kanalizacyjnej wraz z tłocznią ścieków w miejscowości Szklarka i Szklarka Radnicka³¹.

(akta kontroli str. 129, 165-177, 186, 438)

²⁸ Grupa I – gospodarstwa domowe, właściciele bądź zarządcy domów wielolokalowych, wspólnot mieszkaniowych, spółdzielnie mieszkaniowe, placówki oświatowe, świetlice wiejskie, gminne jednostki samorządowe; Grupa II – gospodarstwa domowe nieposiadające wodomierzy, straż pożarna obciążana wg danych sprawozdawczych z Urzędu Gminy oraz PSP Krosno Odrzańskie; Grupa III – pozostali odbiorcy (odbiorcy prowadzący działalność przemysłową, handlową, składową, transportową lub usługową oraz pozostali niewymienieni w pozostałych grupach taryfowych).

²⁹ Plan określa w szczególności: planowany zakres usług wodociagowo-kanalizacyjnych; przedsięwzięcia rozwojowo-modernizacyjne w poszczególnych latach; przedsięwzięcia racjonalizujące zużycie wody oraz wprowadzanie ścieków; nakłady inwestycyjne w poszczególnych latach; sposoby finansowania planowanych inwestycji.

³⁰ Wykonano zakres dotyczący budowy sieci wodociagowej (pozwolenie na częściowe użytkowanie - decyzja Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego w Krośnie Odrzańskim nr 3/2018 z dnia 24 stycznia 2018 r. Do zakończenia inwestycji pozostała budowa sieci kanalizacyjnej wraz z tłocznią ścieków.

³¹ Inwestycja obejmująca trzy działki ewidencyjne obręb 0005 Grabin i jedną obręb 0013 Radnica – pozwolenie na budowę z dnia 10-05-2016 r. (Decyzja nr 234/2016).

Kierownik ZGK wyjaśnił, że: (...) Z powodu braku środków finansowych ZGK w znikomym zakresie realizuje inwestycje w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, stąd brak planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych. Bieżąca działalność Zakładu prowadzona jest w oparciu o roczne plany finansowe.

(akta kontroli str. 438)

OCENA CZĄSTKOWA

Zakład dysponował ograniczonymi zasobami kadrowymi, a także środkami finansowymi, które nie były adekwatne do zakresu i skali realizowanych zadań. Ponadto nie opracowano wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń, pomimo iż Zakład realizował zadanie inwestycyjne.

Zakład posiadał natomiast opracowany regulamin dostarczania wody oraz taryfy dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków skalkulowane w sposób umożliwiający motywowanie odbiorców usług do racjonalnego korzystania z wody i ograniczania zanieczyszczania ścieków.

OBSZAR

2. Wykonywanie zadań z zakresu gospodarowania zasobami wodnymi

Opis stanu faktycznego

2.1. Zakład nie opracował i nie przedłożył Wójtowi wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych, co szerzej opisano w opisie nieprawidłowości w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości* obszaru I.

(akta kontroli str. 129, 165-177, 186, 438)

2.2. ZGK w latach 2019-2021 (I półrocze) nie poddawał okresowym kontrolom stanu technicznego sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, co szerzej opisano w dalszej części niniejszego wystąpienia pokontrolnego w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 179-180, 185, 214-216)

Z ustaleń dokonanych przez Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego w Krośnie Odrzańskim (dalej: *PINB*) w ramach kontroli przeprowadzonej w trybie art. 12 ustawy o NIK w zakresie stanu technicznego sieci wodociągowej oraz jej przydatności do użytkowania³² wynika m.in., że:

- m. Grabin zasilana jest ze zbiornika hydroforowego nadziemnego, do którego pompowana jest woda z dwóch studni i rozprowadzana bez uzdatniania; według pomiarów wydajność sześciu hydrantów mieści się w zakresie wymaganym przepisami;
- w m. Gryżyna - hydrofornię ze złożem filtracyjnym zlokalizowano w zbiorniku podziemnym, na terenie znajdują się dwie czynne studnie i jedna nieczynna, ciśnienie wg oświadczenia Kierownika na wyjściu ze zbiornika wynosi 3,8 dm³/s, w hydrantach 1,5 dm³/s - nie spełnia norm; obiekt powstał w latach 60-tych i 70-tych i nie był modernizowany. Wodomierz na wyjściu bez aktualnej legalizacji;
- w m. Budachów - hydranty posiadają wymaganą wydajność, dwa hydranty niesprawne - przewidziane do wymiany; stację uzdatniania wody modernizowano około 2012 r. Wodomierz bez aktualnej legalizacji;
- w m. Dobrosułów - stacja uzdatniania wody po modernizacji w 1996 r. Wodomierz bez aktualnej legalizacji, ciekący skorodowany zawór;

³² Kontrolę przeprowadzono w dniu 1 lipca 2021 r.

- w m. Bytnica - hydrofornia z lat 60-tych, obiekt niemodernizowany, wodomierz bez legalizacji. Sieć na terenie miejscowości wymieniana w latach 90-tych;
- w m. Głębokie - obiekt w poprawnym stanie technicznym, hydranty sprawne, wodomierz z aktualną legalizacją;
- w m. Bytnica, nr 160 - obiekt w poprawnym stanie technicznym, aktualna legalizacja wodomierzy.

W wyniku ww. kontroli PINB zobowiązał Kierownika ZGK do dokonania w terminie trzech miesięcy od otrzymania protokołu kontroli legalizacji wodomierzy bądź ich wymiany na nowe oraz do wymiany ciekącego zaworu w m. Dobrosulów.

(akta kontroli str. 181-189)

Zakład nie wykonywał kontroli bezpiecznego użytkowania obiektów budowlanych, która powinna być wykonywana każdorazowo w razie wystąpienia okoliczności, o których mowa w art. 61 pkt 2 ww. ustawy Prawo budowlane, takich jak wyładowania atmosferyczne, osuwiska, intensywne opady, silne wiatry, w wyniku których może nastąpić uszkodzenie obiektu.

(akta kontroli str. 179)

Kierownik ZGK wyjaśnił, że: *W okresie objętym kontrolą nie wystąpiły uszkodzenia obiektów stacji uzdatniania wody oraz oczyszczalni ścieków wywołane wyładowaniami atmosferycznymi, osuwiskami, intensywnymi opadami czy silnymi wiatrami. Stan techniczny obiektów był monitorowany na bieżąco przeze mnie oraz zatrudnionych w zakładzie konserwatorów.*

(akta kontroli str. 214-215)

2.3. W okresie objętym kontrolą dla sześciu ujęć wody podziemnej ustanowiono z urzędu osiem stref ochronnych ujęć wody³³ obejmujących wyłącznie tereny ochrony bezpośredniej. Dla jednego ujęcia wody³⁴ postępowanie w sprawie ustanowienia strefy oraz obszaru ochrony prowadzone przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie (dalej: PGW Wody Polskie) było w toku.

Zakład nie przeprowadził analizy ryzyka stref ochronnych³⁵, o której mowa w art. 133 ust. 3 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne³⁶.

(akta kontroli str. 190-194)

Kierownik ZGK wyjaśnił, że: *Z uwagi na określony w ustawie termin na przeprowadzenie analizy ryzyka, tj. pięć lat od wejścia w życie ustawy Prawo wodne nie podjęliśmy jeszcze działań w tym zakresie.*

(akta kontroli str. 440)

Oględziny terenu trzech funkcjonujących stref ochrony bezpośredniej³⁷ wykazały m.in., że:

- teren stref ochronnych został ogrodzony, jednakże ogrodzenie terenu ochrony ujęcia wody w m. Głębokie było uszkodzone, co szerzej opisano w dalszej

³³ Tj. dla ujęć wody podziemnej dla potrzeb wodociągu w miejscowościach: Głębokie - jedna strefa dla ujęcia składającego się z jednej studni, Grabin - dwie strefy dla ujęcia składającego się z dwóch studni, Budachów - jedna strefa składająca się z dwóch studni, Gryżyna - jedna strefa dla ujęcia składającego się z dwóch studni, w m. Bytnica - jedna strefa dla ujęcia przy Nadleśnictwie oraz dwie strefy dla ujęć wody dla potrzeb wodociągu wiejskiego.

³⁴ Ujęcie wody podziemnej dla potrzeb wodociągu w m. Dobrosulów.

³⁵ Według stanu na 3 września 2021 r.

³⁶ Dz. U. z 2021 r., poz. 624, ze zm. (dalej: *ustawa Prawo wodne*).

³⁷ Oględziny przeprowadzono 6 lipca 2021 r. w miejscowościach: Głębokie, Bytnica (ujęcie przy Nadleśnictwie) oraz Budachów.

części niniejszego wystąpienia pokontrolnego w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;

- na ogrodzeniach terenów ochrony bezpośredniej umieszczono tablice zawierające informację o ustanowieniu strefy ochronnej i zakazie wstępu osób nieupoważnionych;
- ww. tablice odpowiadały wymaganiom określonym w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 1 lipca 2019 r. w sprawie wzorów tablic informacyjnych o strefie ochronnej ujęcia wody³⁸;
- urządzenia służące do poboru wody były zabezpieczone przed wodami opadowymi i roztopowymi poprzez wyniesienie studni ponad powierzchnię terenu oraz pokrywy stalowe zamykane na kłódkę;
- na terenach ochrony nie występowały urządzenia sanitarne przeznaczone do użytku dla osób zatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody;
- w przypadku ujęcia wody w m. Budachów teren ochrony bezpośredniej użytkowany był także do celów niezwiązanych z eksploatacją ujęcia wody, co szerzej opisano w dalszej części niniejszego wystąpienia pokontrolnego w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 195-215)

2.4. Zakład nie ponosił opłat podwyższonych z tytułu korzystania z usług wodnych z przekroczeniem warunków określonych w pozwoleniach wodnoprawnych. Jednakże pomiaru poboru wód podziemnych (w przypadku ujęć wody w Budachowie, Głębokiem, Gryżynie i Bytnicy³⁹) dokonywano, a następnie przekazywano dane o ilości pobranych wód do PGW Wody Polskie i do Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Zielonej Górze w sposób niezgodny z określonym w pozwoleniach wodnoprawnych (brak urządzeń pomiarowych), co szerzej opisano w dalszej części niniejszego wystąpienia pokontrolnego w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Ponadto Zakład wykorzystywał wodomierze bez ważnej legalizacji, co szerzej opisano w dalszej części niniejszego wystąpienia pokontrolnego w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 68-86, 218-244)

2.5. W celu obniżenia strat wody w sieci wodociągowej Zakład podejmował działania w ramach bieżącej działalności⁴⁰, tj. polegające m.in. na:

- naprawie, konserwacji oraz wymianie niesprawnych hydrantów i zasuw;
- wymianie nasadek i stożkowych zabezpieczeń do hydrantów z kluczem położonych w miejscach narażonych na nielegalny pobór;
- plombowaniu wodomierzy z pisemnym potwierdzeniem odbiorcy wody;
- modernizacji przyłączy do budynków.

Ww. działania zapobiegały m.in. nielegalnym poborom wody, wyciekom wody na sieci oraz awaryjności sieci.

(akta kontroli str. 245)

Straty wody w poszczególnych latach objętych kontrolą wyniosły: 2,7 tys. m³ w 2019 r. (tj. 2,7% ilości produkcji wody ogółem), 3,5 tys. m³ w 2020 r. (tj. 3,3%)

³⁸ Dz. U. z 2019 r. poz. 1217.

³⁹ Ujęcie przy Nadleśnictwie.

⁴⁰ Koszty działań nie zostały wyodrębnione w ewidencji księgowej.

oraz 5,1 tys. m³ w I półroczu 2021 r. (tj. 10,8%). Ww. straty wody spowodowane były awariami sieci.

(akta kontroli str. 246, 446)

2.6. W okresie objętym kontrolą łącznie wystąpiło dziewięć awarii sieci wodociągowej, w tym dwie awarie w 2019 r., cztery awarie w 2020 r. i trzy awarie do końca czerwca 2021 r. Łączny czas trwania awarii w roku wynosił odpowiednio 8 godzin, 16 godzin i 10 godzin, a średni czas trwania awarii wyniósł 4 godziny w latach 2019-2020 i 3 godziny i 20 minut w pierwszym półroczu 2021 roku. Wskaźnik intensywności awarii⁴¹ wyniósł 0,05 w 2019 r., 0,09 w 2020 r. oraz 0,07 w I połowie 2021 r.

Przyczynami ww. awarii sieci wodociągowej były: w przypadku czterech awarii uszkodzenia przyłączy (44,5%), w przypadku czterech awarii uszkodzenia rur wodociągowych (44,5%) oraz przypadku jednej awarii wyciek wody ze zbiornika (11%).

(akta kontroli str. 247-248, 445)

Zakład nie odnotował awarii sieci kanalizacyjnej. Kierownik ZGK wskazał, że system monitoringu przepompowni ścieków pozwala na skuteczne i możliwie szybkie działanie w celu udroźnienia przepływu ścieków lub chwilowe wyłączenie pompy ściekowej z uwagi na naprzemienny tryb pracy dwóch pomp we wszystkich przepompowniach. Jednocześnie zwrócił uwagę na niewypełnianie przez odbiorców postanowienia określonego w umowach o odprowadzenie ścieków, tj. obowiązku wprowadzania ścieków o stanie i składzie niezagrożającym prawidłowej eksploatacji urządzeń kanalizacyjnych. Zakład z powodu wprowadzania przez odbiorców do urządzeń kanalizacyjnych odpadów, włókien, środków higienicznych ok. 80 razy w roku udrażniał i czyścił studzienki kanalizacyjne oraz pompy ściekowe.

(akta kontroli str. 247-251)

2.7. W przypadku sześciu spośród siedmiu ujęć wody na terenie działania ZGK wodę uzdatniano w funkcjonujących stacjach uzdatniania wody⁴² poprzez:

- odżelazianie - wodę surową w celu redukcji zawartości żelaza poddawano napowietrzaniu w mieszaczach wodno-powietrznych lub bezpośrednio za pomocą sprężarki powietrza;
- odmanganianie - zamontowano filtry wypełnione warstwami piasku filtrującego mające za zadanie płukanie wody surowej i usuwanie manganu.

W m. Grabin wodę podawano do sieci wodociągowej bez uzdatniania - woda surowa z dwóch studni podawana jest do zbiornika wyrównawczego i dalej bezpośrednio pod własnym ciśnieniem dla odbiorców.

W latach 2019-2021 (I półrocze) nie wprowadzano zmian w stosowanej technologii uzdatniania wody. Niemniej jednak w 2019 r. przeprowadzono wymianę złożeń filtracyjnych w stacjach uzdatniania wody w miejscowościach Bytnica⁴³, Gryżyna oraz Głębokie, a Zakład nie uzyskał pozytywnej oceny higienicznej PPIS dla materiałów stosowanych w procesach uzdatniania wody, co szerzej opisano w dalszej części niniejszego wystąpienia pokontrolnego w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 252-259, 440-441)

⁴¹ Uwzględniono długość sieci wodociągowej z przyłączami, tj. łącznie 44,5 km.

⁴² Tj.: w dwóch stacjach uzdatniania wody w Bytnicy oraz po jednej stacji uzdatniania wody w miejscowościach: Głębokie, Budachów, Dobrosułów oraz Gryżyna.

⁴³ SUW przy Nadleśnictwie Bytnica.

2.8. Konsumenci każdorazowo otrzymywali informacje związane z jakością wody niespełniającej wymagań, tj. poprzez stronę internetową, komunikaty na tablicach ogłoszeń oraz w miejscach ogólnodostępnych (sklepy, przystanki autobusowe) oraz poprzez kontakt telefoniczny z sołtysami.

Ponadto Zakład przekazywał odbiorcom informacje o podejmowanych oraz planowanych działaniach naprawczych mających na celu zapewnienie należytej jakości dostarczanej wody wraz ze wskazaniem terminu ich realizacji, co stanowiło spełnienie obowiązku określonego w art. 26 ust. 3 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi⁴⁴.

(akta kontroli str. 66, 336-345)

2.9. W latach 2019-2020 (I połowa) nie stosowano obniżek cen wody za niedostarczanie wody odpowiedniej jakości, pomimo iż w zawieranych z odbiorcami umowach o zaopatrzenie w wodę⁴⁵ znajdował się zapis, że odbiorca może domagać się od Zakładu obniżenia należności w wysokości określonej w taryfie w razie dostarczenia wody o pogorszonej bądź złej jakości.

(akta kontroli str. 260-268)

Kierownik Zakładu wyjaśnił, że: *Pomimo iż woda była warunkowo przydatna do spożycia, a także występowały przerwy w jej dostawie Zakład z własnej inicjatywy nie obniżał cen za wodę. Zapisy zawarte w umowach dają prawo odbiorcom usług kierowania wniosków o obniżenie cen za wodę o pogorszonej czy złej jakości, jednak do ZGK nie wpływały wnioski w tej sprawie.*

(akta kontroli str. 439)

2.10. Zakład sporządzał i przysyłał do GUS sprawozdania statystyczne M-06 o wodociągach i kanalizacji za lata 2018-2020. Dane wykazywane w sprawozdaniach nie były w pełni rzetelne (zgodne ze stanem faktycznym), a sprawozdanie za 2020 r. nie zostało przekazane w obowiązującym terminie, co szerzej opisano w dalszej części niniejszego wystąpienia pokontrolnego w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 28-37, 269, 439-440)

2.11. Wśród głównych utrudnień i ograniczeń w zakresie realizacji zadań związanych z gospodarowaniem zasobami wodnymi Kierownik ZGK wskazał:

- brak środków finansowych;
- przestarzałą i w wysokim stopniu wyeksploatowaną infrastrukturę (sieć wodociągowa w przeważającej części została przejęta przez Gminę po Państwowych Gospodarstwach Rolnych i nadleśnictwach), której utrzymanie wymaga coraz większych nakładów finansowych;
- szeroki zakres obowiązków przy bardzo ograniczonych zasobach kadrowych.

(akta kontroli str. 178)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

⁴⁴ Dz. U z 2017 r. poz. 2294 (dalej: rozporządzenie w sprawie jakości wody).

⁴⁵ W Zakładzie stosowano dwa wzory umów zawieranych z odbiorcami, tj.: wzór umowy o zaopatrzenie w wodę oraz wzór umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków.

1. Nie przeprowadzono okresowych kontroli stanu technicznego żadnej z sześciu stacji uzdatniania wody⁴⁶ oraz oczyszczalni ścieków⁴⁷ wbrew obowiązkom określonym w art. 62 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy Prawo budowlane polegającym na przeprowadzaniu okresowych kontroli, co najmniej raz w roku (sprawdzenie stanu technicznego obiektu) oraz okresowych kontroli, ww. obiektów oraz sieci wodociągowych, co najmniej raz na 5 lat (sprawdzenie stanu technicznego oraz przydatności obiektu budowlanego do użytkowania).

(akta kontroli str. 179-180, 185, 214-216)

Kierownik ZGK wyjaśnił, że: *Stan techniczny obiektów był monitorowany na bieżąco przeze mnie oraz zatrudnionych w zakładzie konserwatorów. Do czasu kontroli NIK nie miałem jednak wiedzy o ciążyącym na mnie obowiązku przeprowadzania kontroli okresowych. Ww. obiekty budowlane od czasu powstania zakładu nie zostały bowiem protokolarnie przekazane na mienie zakładu. W trakcie kontroli NIK w porozumieniu z Wójtem Gminy Bytnica niezwłocznie zleciłem przeprowadzenie zarówno rocznych, jak i pięcioletnich przeglądów okresowych, które potwierdziły ich dobry stan techniczny.*

(akta kontroli str. 214-216)

W toku kontroli⁴⁸ przeprowadzono dla wszystkich stacji uzdatniania wody oraz dla oczyszczalni ścieków wymagane przeglądy okresowe (przeglądy wykonała osoba uprawniona). W wyniku przeglądów stwierdzono, że obiekty znajdują się w należytym stanie technicznym, zapewniającym dalsze bezpieczne ich użytkownię.

(akta kontroli str. 179, 183-186)

2. Nie w pełni przestrzegano obowiązków dotyczących funkcjonowania stref ochronnych ujęć wody, gdyż:
 - w przypadku ujęcia wody w m. Głębokie ogrodzenie strefy ochronnej było uszkodzone, co skutkowało możliwością przedostania się niepowołanych osób i zwierząt na teren ujęcia;
 - w przypadku ujęcia w m. Budachów na terenie ochrony bezpośredniej przechowywano materiały budowlane, tj. 19 rur stalowych o średnicy 30 cm i długości od 3 do 8 mb będących własnością Zakładu, cysternę na wodę stanowiącą własność Starostwa Powiatowego w Krośnie Odrzańskim oraz zlokalizowano 15 sztuk uli stanowiących własność prywatną Kierownika ZGK. Powyższe stanowiło naruszenie zakazu wynikającego z pkt. II decyzji Dyrektora Zarządu Zlewni w Zielonej Górze PGW Wody Polskie⁴⁹, która określa że na terenie ochrony bezpośredniej zakazuje się użytkowania gruntów do celów niezwiązanych z eksploatacją ujęcia wody.

(akta kontroli str. 195-215)

Kierownik ZGK wyjaśnił, że: *Uszkodzenie ogrodzenia musiało nastąpić w ostatnich dniach przed przeprowadzaniem w toku kontroli NIK oględzinami i nie miałem wiedzy o jego uszkodzeniu. Niezwłocznie poleciłem usunięcie powalonego drzewa i naprawę uszkodzonego ogrodzenia. Na terenie ujęcia wody w m. Budachów*

⁴⁶ Tj.: SUW w Bytnicy, SUW - Bytnica 160, SUW w Budachowie, SUW w Gryżynie, SUW w m. Głębokie oraz SUW w m. Dobrosułów.

⁴⁷ Oczyszczalnia ścieków w Bytnicy.

⁴⁸ W dniu 12 lipca 2021 r.

⁴⁹ Decyzja nr WR.ZUZ. 7.4100.70.2019.AB z dnia 11 marca 2020 r. ustanawiająca z urzędu strefę ochronną obejmującą wyłącznie teren ochrony bezpośredniej, dla ujęcia wody podziemnej składającego się z dwóch studni wierconych o nr 1 i 2, zlokalizowanego na działce nr 116/2 w m. Budachów.

przechowywane są rury stalowe i cysterna wody pitnej z uwagi na fakt, iż jest to jedyny teren w dyspozycji zakładu, który jest ogrodzony i zabezpieczony przed przedostaniem się osób nieupoważnionych. W celu dopełnienia obowiązków wynikających z decyzji ustanawiającej strefę ochronną podejmę w porozumieniu z Wójtem Gminy Bytnica działania, by znaleźć inne bezpieczne miejsce i jak najszybciej uprzątnąć teren ochrony bezpośredniej w m. Budachów. Piętnaście sztuk uli umieściłem na terenie ochrony bezpośredniej czasowo (od połowy czerwca) z przekonaniem, iż w tym przypadku wykorzystanie terenu ujęcia do celów prywatnych pozostanie bez wpływu na stan zaopatrzenia mieszkańców w wodę pitną i nie ma wpływu na jej jakość. Po 20 lipca br. ule zostaną przeze mnie usunięte.

(akta kontroli str. 213-215)

W toku kontroli⁵⁰ naprawiono uszkodzone ogrodzenie terenu strefy ochronnej w m. Głębokie oraz uprzątnięto teren ochrony bezpośredniej w m. Budachów.

(akta kontroli str. 443-444)

3. W pięciu spośród dwunastu czynnych studni, tj. na ujęciach wody w Budachowie (dwie studnie), m. Głębokie (jedna studnia), Gryżyna (jedna z dwóch studni) oraz Bytnicy przy Nadleśnictwie (jedna studnia) nie zamontowano urządzeń pomiarowych, co stanowiło niedopełnienie obowiązku wynikającego z udzielonych pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód, polegającego na systematycznym pomiarze ilości pobieranej wody podziemnej na podstawie odczytów wodomierza.

(akta kontroli str. 68-86, 244, 442)

Kierownik ZGK wyjaśnił: *Od 2017 r. sukcesywnie w miarę możliwości technicznych, kadrowych i finansowych dokonujemy zakupu i montażu wodomierzy. Do chwili obecnej udało nam się wyposażyć w urządzenia pomiarowe siedem z dwunastu czynnych studni.*

(akta kontroli str. 442)

4. Siedem spośród trzynastu wykorzystywanych przez Zakład wodomierzy (w tym cztery na SUW objętych kontrolą przeprowadzoną przez PINB na zlecenie NIK) nie posiadało ważnej legalizacji, co stanowiło naruszenie art. 8a ust. 1 ustawy z dnia 11 maja 2001 roku Prawo o miarach⁵¹, który stanowi że przyrządy pomiarowe podlegające prawnej kontroli metrologicznej mogą być użytkowane tylko wówczas, jeżeli posiadają ważną legalizację.

(akta kontroli str. 183-186, 244, 441)

Kierownik ZGK wyjaśnił, że: *Powodem niedopełnienia powyższego obowiązku było przeoczenie w wyniku natłoku bieżących i pilnych zadań.*

(akta kontroli str. 441)

5. Zakład nie uzyskał pozytywnej oceny higienicznej PPIS dla materiałów stosowanych w procesach uzdatniania wody, tj. dla złóż filtracyjnych zakupionych i wymienionych w 2019 r. w stacjach uzdatniania wody w miejscowościach Bytnica⁵², Gryżyna oraz Głębokie, pomimo iż § 24 pkt 1 rozporządzenia w sprawie jakości wody stanowi, iż właściwy państwowy powiatowy inspektor sanitarny wydaje ocenę higieniczną dla materiału lub

⁵⁰ Ponowne oględziny przeprowadzono 8 września 2021 r. .

⁵¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 2166, ze zm.

⁵² SUW przy Nadleśnictwie.

wyrobu stosowanego w procesach uzdatniania wody, a w § 25 ust. 1 cyt. rozporządzenia określono, że ww. ocena higieniczna jest wydawana na podstawie dokumentacji przedłożonej przez producenta lub dystrybutora lub podmiot ubiegający się o zastosowanie materiału lub wyrobu stosowanego w procesach uzdatniania wody.

(akta kontroli str. 252-259, 440-441)

Kierownik ZGK wyjaśnił, że: *Przy zakupie nowych złóż filtracyjnych nie otrzymaliśmy od dostawcy żadnych certyfikatów i nie wystąpiliśmy do PPIS z wnioskiem o wydanie oceny higienicznej. Było to przeoczenie ze strony Zakładu. Ponadto PPIS nie wymagał od nas powyższej dokumentacji.*

(akta kontroli str. 440-441)

6. Dane zawarte w sporządzonych przez ZGK sprawozdaniach M-06 o wodociągach i kanalizacji nie były w pełni rzetelne (zgodne ze stanem faktycznym), gdyż:

- w sprawozdaniach za lata 2018-2020 wykazano długość sieci wodociągowej 33 km, podczas gdy długość sieci wodociągowej wyliczona w oparciu o dokumentację będącą w posiadaniu Zakładu wynosiła 33,1 km;
- w sprawozdaniach za lata 2018-2020 wykazano zużycie technologiczne wody w wysokości odpowiednio 5,3 tys. m³ i 2 tys. m³ i 4,1 tys. m³, podczas gdy zużycie wody na cele technologiczne nie było opomiarowane;
- w sprawozdaniach za lata 2018-2020 wykazano ilość wody pobranej z ujęć w wysokości odpowiednio 113,3 tys. m³ i 98,7 tys. m³ i 104,5 tys. m³, podczas gdy w przypadku pięciu spośród dwunastu studni brak było opomiarowania;
- w sprawozdaniach za lata 2019-2020 wykazano odpowiednio 40 tys. m³ i 43,5 tys. m³ ścieków bytowych odprowadzonych siecią kanalizacyjną, podczas gdy według dokumentacji Zakładu corocznie odprowadzano po 45 tys. m³.

Ponadto sprawozdanie za 2020 r. zostało przesłane do GUS nieterminowo, tj. 12 marca 2021 r., podczas gdy termin przekazania sprawozdania M-06 do GUS przypadał na 2 lutego. Było to niezgodne z art. 30 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej⁵³.

(akta kontroli str. 27-37, 244, 246, 268, 439-440)

Kierownik ZGK wyjaśnił, że: *W przypadku długości sieci przez niedopatrzenie nie wykazaliśmy długości nowo wybudowanego odcinka sieci wodociągowej w m. Szklarka. Natomiast w przypadku danych dotyczących zużycia technologicznego wody wskazane w sprawozdaniach dane opierały się na prowadzonych przez ZGK szacunkach, tj. zużycie wyliczano jako iloczyn wody potrzebnej do skutecznego płukania filtrów i liczbę przeprowadzonych działań naprawczych polegających na ich płukaniu bądź w przypadku SUW gdzie posiadamy opomiarowanie zarówno na studni jak i na SUW jako różnicę pomiędzy wskazaniami wodomierzy. Również w przypadku braku wodomierzy na studniach przyjmowaliśmy wartości szacunkowe oparte na odczytach wodomierzy na SUW uwzględniając wodę pobraną do celów technologicznych. W przypadku błędnie wskazanych ilości odprowadzonych siecią kanalizacyjną była to omyłka rachunkowa przy sumowaniu ścieków odprowadzonych kanalizacją i odebranych beczkowozami.*

⁵³ Dz. U. z 2021 r. poz. 955.

Nie przekazałem sprawozdania w wymaganym terminie, ponieważ przebywałem na zwolnieniu lekarskim, a żaden z pracowników nie zastępował mnie w tym zakresie.

(akta kontroli str. 439-440)

OCENA CZĄSTKOWA

NIK ocenia negatywnie działalność Zakładu w badanym obszarze. Zaniechano przeprowadzenia obowiązkowych kontroli (rocznych i pięcioletnich) stanu technicznego obiektów budowlanych, nie wyposażono wszystkich studni w urządzenia pomiarowe (41,7% czynnych studni), a wodomierze nie miały aktualnej legalizacji (53,8% posiadanych wodomierzy). Ponadto nie uzyskano pozytywnej oceny higienicznej PPIS dla złóż filtracyjnych stosowanych w procesie uzdatniania wody, a dane w sporządzanych sprawozdaniach nie były w pełni zgodne ze stanem faktycznym.

Zakład natomiast należycie wykonywał zadania związane z usuwaniem awarii i ograniczaniem strat wody. Podkreślenia wymaga, że stwierdzone w toku kontroli nieprawidłowości w zakresie funkcjonowania stref ochronnych ujęć wody zostały wyeliminowane, a w zakresie przeglądów okresowych przeprowadzono przeglądy roczne i pięcioletnie wszystkich sześciu stacji uzdatniania wody oraz oczyszczalni ścieków.

OBSZAR

3. Nadzór nad zbiorowym zaopatrzeniem w wodę i odprowadzaniem ścieków

Opis stanu
faktycznego

3.1. W Zakładzie nie opracowano wewnętrznych pisemnych wytycznych dotyczących wewnętrznej kontroli jakości wody, jednakże prowadzono ją w szczególności poprzez:

- ustalanie w uzgodnieniu z PPIS punktów czerpalnych służących do pobierania próbek wody do badań oraz harmonogramu pobierania próbek wody do badań jakości wody (szerszy opis w pkt. 3.2. niniejszego wystąpienia pokontrolnego);
- wykonywanie badań jakości wody w urządzeniach wodociagowych (szerszy opis w pkt. 3.2. - 3.3. niniejszego wystąpienia pokontrolnego);
- informowanie PPIS oraz Wójta o przekroczeniach parametrów grupy A i grupy B (szerszy opis w pkt. 3.4. niniejszego wystąpienia pokontrolnego).

Ponadto w ramach bieżącej kontroli sieci dokonywano pomiaru ciśnienia wody w sześciu stacjach uzdatniania wody, przy czym nie prowadzono ewidencji pomiarów. W okresie objętym kontrolą nie korzystano z automatycznego monitoringu sieci wodociagowej.

(akta kontroli str. 270-312, 336-345, 445)

3.2. Zakład corocznie uzgadniał z PPIS punkty poboru próbek wody⁵⁴ w zakresie parametrów z grupy A i parametrów z grupy B, wraz z uznaniem ich za tzw. punkty zgodności oraz harmonogram (częstotliwość) pobierania próbek wody do badań.

Punkty poboru próbek wody zostały ustalone z uwzględnieniem: jakości i rodzaju ujmowanej wody, zastosowanych metod uzdatniania wody, rodzaju materiału i długości sieci wodociagowej, wieku wodociagu oraz ilości odbiorców na poszczególnych odcinkach sieci.

(akta kontroli str. 271-312)

⁵⁴ Woda uzdatniona – SUW (woda podawana do sieci) oraz punkty czerpalne, znajdujące się w urządzeniach i instalacjach wodociagowych, zainstalowane na stałe, używane do pobierania wody przez odbiorcę usług.

W ramach monitoringu zawartości substancji promieniotwórczych w wodzie wykonano:

- w 2017 r. badanie próbek wody surowej z ujęć wody w Bytnicy przy Nadleśnictwie, Głębokiem i Gryżynie⁵⁵ - monitoringiem objęto radon, tryt oraz rad Ra-226 i Ra-228 - nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych norm ww. substancji promieniotwórczych;
- w 2019 r. badanie próbek wody surowej z ujęć wody w Budachowie, Dobroszowie, Bytnicy i Grabinie⁵⁶ - monitoringiem objęto radon, tryt oraz rad Ra-226 i Ra-228 - nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych norm ww. substancji promieniotwórczych. Badanie wykonano z przekroczeniem wymaganego przepisami terminu, co szerzej opisano w dalszej części niniejszego wystąpienia pokontrolnego w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 313-322, 442)

3.3. Pobieranie próbek wody do badań oraz wykonywanie badania wody w latach objętych kontrolą Zakład zlecił uprawnionemu laboratorium⁵⁷ (zakres akredytacji laboratorium badawczego nr AB 1254 wydany przez Polskie Centrum Akredytacji), które posiadało zatwierdzony przez Państwową Inspekcję Sanitarną system jakości prowadzonych badań wody.

(akta kontroli str. 323-334)

3.4. W dokumentacji Zakładu zarówno w przypadku przekroczenia, jak i nieprzekroczenia parametrów jakości wody określonych w rozporządzeniu w sprawie jakości wody brak było potwierdzeń czasu przekazywania sprawozdań z badań jakości wody. Jak oświadczył Kierownik ZGK informacje uzyskane od laboratorium, a także informacje o przekroczeniach parametrów jakości wody kierowane przez Zakład do PPIS i Wójta przekazywane są każdorazowo niezwłocznie - telefonicznie i poprzez pocztę elektroniczną.

(akta kontroli str. 335)

Zakład informował Wójta oraz PPIS o zakresie planowanych działań naprawczych i harmonogramie ich realizacji oraz o podjętych działaniach zgodnie z zaleceniami wynikającymi z wydanych ocen jakości wody.

(akta kontroli str. 336-345)

W wyniku podejmowanych działań naprawczych (dezynfekcja podchlorynem sodu, płukanie filtrów, płukanie sieci) uzyskiwano poprawę jakości wody. Niemniej jednak w dwóch przypadkach w okresie objętym kontrolą podejmowane działania nie przyniosły poprawy jakości wody, a Zakład wniósł prośbę do PPIS o zmianę terminu wykonania decyzji, tj.:

- pismem z dnia 12 kwietnia 2021 r. wniesiono prośbę o zmianę terminu wykonania decyzji NS-HK.9030.19.7.2021 z dnia 9 marca 2021 r. (dotyczącej zapewnienia prawidłowej jakości wody z ujęcia wodociągu publicznego wiejskiego w m. Dobroszów w zakresie ogólnej liczby mikroorganizmów w 22°C), w której określono termin wykonania obowiązków do 12 kwietnia 2021 r. - zmieniono na 12 maja 2021 r.;

⁵⁵ Próbki pobrano w dniu 18 maja 2017 r.

⁵⁶ Próbki pobrano w dniu 19 lutego 2019 r.

⁵⁷ EKOSYSTEMY – JT.

- pismem z dnia 12 sierpnia 2021 r. wniesiono prośbę o zmianę terminu wykonania decyzji NS-HK.530.44.7.2021 z dnia 12 maja 2021 r. (dotyczącej zapewnienia prawidłowej jakości wody z ujęcia wodociągu publicznego wiejskiego w Bytnicy w zakresie wartości mętności oraz zawartości żelaza), w której określono termin wykonania obowiązków do 13 sierpnia 2021 r. - zmieniono na 31 października 2021 r.

(akta kontroli str. 336-349)

Ponadto badanie dokumentacji Zakładu wykazało, że pomimo podjętych działań naprawczych woda z wodociągu:

- w Bytnicy pozostawała warunkowo przydatna do spożycia od 2013 r. - decyzja nr NS-HK-530-II-7-3-12/2013 z 18 października 2013 r. wydana przez PPIS dotycząca zapewnienia prawidłowej jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi w zakresie zawartości manganu (do 30 czerwca 2020 r.) oraz od 2017 r. - decyzja nr HS-HK-530-II-7-25/2017 z dnia 18 grudnia 2017 r. dotycząca zapewnienia prawidłowej jakości wody w zakresie wartości mętności oraz zawartości amonowego jonu i żelaza (do 15 lutego 2021 r.);
- w Gryżynie pozostaje warunkowo przydatna do spożycia od 2015 r. - decyzja nr HS-HK-530-II-35-17/2015 z dnia 3 czerwca 2015 r. wydana przez PPIS w sprawie zapewnienia prawidłowej jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi w zakresie wartości mętności oraz zawartości żelaza i manganu (w toku kontroli na wniosek ZGK zmieniono termin wykonania ww. decyzji na 30 września 2021 r.);
- w m. Głębokie pozostaje warunkowo przydatna do spożycia od 2017 r. - decyzja nr HS-HK-530-II-23-25/2017 z dnia 18 grudnia 2017 r. wydana przez PPIS w sprawie zapewnienia prawidłowej jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi w zakresie wartości mętności oraz zawartości żelaza i manganu (w toku kontroli na wniosek ZGK zmieniono termin wykonania ww. decyzji na 30 września 2021 r.);

W ww. przypadkach Zakład nie podjął działań naprawczych zmierzających do uzyskania trwałej poprawy jakości wody pod względem fizyko-chemicznym, co szerzej opisano w dalszej części niniejszego wystąpienia pokontrolnego w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 350-405)

3.5. W latach objętych kontrolą PPIS dokonał na podstawie sprawozdań z wyników badań łącznie 70 ocen jakości wody, w tym:

- w 2019 r. - 29 ocen jakości wody, przy czym 15 ocen wykazało przydatność wody do spożycia, 12 ocen wykazało warunkową przydatność wody do spożycia, a dwie oceny wykazały brak przydatności wody do spożycia;
- w 2020 r. - 27 ocen jakości wody, przy czym 14 ocen wykazało przydatność wody do spożycia, 11 ocen wykazało warunkową przydatność wody do spożycia, a dwie oceny wykazały brak przydatności wody do spożycia;
- od 1 stycznia do końca czerwca 2021 r. - 14 ocen jakości wody, przy czym sześć ocen wykazało przydatność wody do spożycia, a osiem ocen wykazało warunkową przydatność wody do spożycia; nie wydano ocen stwierdzających brak przydatności wody do spożycia.

Przekroczenia wartości dopuszczalnych określonych w rozporządzeniu w sprawie jakości wody najczęściej wykazywały parametry manganu i żelaza, liczby bakterii

grupy *Coli*, liczby progowej zapachu (TON) oraz ogólnej liczby mikroorganizmów w 22°C w 1 ml wody.

(akta kontroli str. 336-345, 406)

PPIS czterokrotnie w przypadkach warunkowej przydatności wody do spożycia określił dopuszczalne wartości parametrów, na jakie pozwalała stwierdzona warunkowa przydatność, tj. w przypadku stwierdzenia:

- podwyższonej ogólnej liczby mikroorganizmów w 22°C w 1 ml wody w próbce wody pobranej z SUW w Bytnicy⁵⁸ (stwierdzono 246 jtk/1ml, przy czym zaleca się aby ogólna liczba mikroorganizmów w 22°C w 1 nie przekraczała 100 jtk/1 ml w wodzie wprowadzanej do sieci wodociągowej oraz 200 jtk/1 ml w kranie konsumenta) - decyzją nr NS-HK-530-7-28/2019 z 9 września 2019 r. ustalono dopuszczalną zawartość parametrów na jaką pozwala stwierdzona warunkowa przydatność - 300 jtk/1ml;
- bakterii z grupy *Coli* w próbce wody pobranej z SUW w m. Głębokie⁵⁹ (stwierdzono 3 jtk/100ml, przy czym dopuszczalna liczba to 0 jtk/100ml wody) - decyzją nr NS-HK-530-23-30/2019 z 4 grudnia 2019 r. ustalono dopuszczalną liczbę bakterii z grupy *Coli* na jaką pozwala stwierdzona warunkowa przydatność - 5 jtk/100ml;
- przekroczonej liczby progowej zapachu (TON) w próbce wody pobranej z SUW w m. Budachów⁶⁰ (stwierdzono TON = 6, przy czym dopuszczalna liczba: 1) - decyzją nr NS-HK-530-18-23/2020 z 18 czerwca 2020 r. ustalono dopuszczalną wartość parametru na jaką pozwala stwierdzona warunkowa przydatność - TON = 7;
- podwyższenia parametrów mętności (stwierdzono 1,4 NTU i 1,9 NTU - szkoła podstawowa oraz 2,8 NTU i 1,6 NTU - SUW Bytnica, zalecany zakres do 1 NTU) oraz zawartości żelaza (stwierdzono 347 µg/l - szkoła i 373 µg/l - SUW Bytnica, dopuszczalna zawartość 200 µg/l)⁶¹ - decyzją nr NS-HK-530-44-7-2021 z 12 maja 2021 r. ustalono dopuszczalną zawartość parametrów na jaką pozwala stwierdzona warunkowa przydatność - mętność - 3,5 NTU, żelazo - 466 µg/l.

(akta kontroli str. 336-345)

W czterech przypadkach stwierdzonego braku przydatności wody do spożycia, tj.:

- 9 maja 2019 r. - stwierdzono 37 jtk/100ml w próbce wody pobranej w dniu 7 maja 2019 r. z SUW Bytnica i 24 jtk/100ml w zakresie liczby bakterii grupy *Coli* w próbce wody pobranej w dniu 7 maja 2019 r. z SUW Bytnica przy Nadleśnictwie,
- 30 sierpnia 2019 r. - stwierdzono 65 jtk/100ml w zakresie liczby bakterii grupy *Coli* w próbce wody pobranej w dniu 28 sierpnia 2019 r. z punktu poboru w Gryżynie,
- 15 czerwca 2020 r. - stwierdzono >100 jtk/100ml w zakresie liczby bakterii grupy *Coli* w próbce wody pobranej w dniu 9 czerwca 2020 r. z SUW Głębokie,

⁵⁸ Dotyczy próbki pobranej 5 września 2019 r.

⁵⁹ Dotyczy próbki pobranej 19 listopada 2019 r.

⁶⁰ Dotyczy próbki pobranej 21 kwietnia 2020 r.

⁶¹ Dotyczy próbek pobranych 4 marca 2021 r.

- 29 października 2020 r. - stwierdzono 42 jtk/100ml w zakresie liczby bakterii grupy *Coli* w próbce wody pobranej w dniu 27 października 2020 r. z SUW Głębokie.

PPIS każdorazowo nakazał: przeprowadzenie działań naprawczych niezwłocznie, przedstawienie PPIS planu działań naprawczych wraz z terminem ich realizacji zaakceptowanym przez Wójta, powiadomienie odbiorców o stwierdzeniu braku przydatności wody do spożycia, zapewnienie zastępczego źródła wody do spożycia przez ludzi, udostępnienie do spożycia wody z wodociągu po zakończeniu działań naprawczych i uzyskaniu wyniku badania laboratoryjnego świadczącego o właściwej jakości wody.

(akta kontroli str. 336-345, 406)

Wykonanie obowiązków nałożonych decyzjami administracyjnymi stwierdzającymi brak przydatności wody do spożycia zostało objęte kontrolą PPIS (opis w pkt. 3.10. niniejszego wystąpienia pokontrolnego). W ramach działań naprawczych:

- przeprowadzono dezynfekcję wody podchlorynem sodu oraz płukanie sieci;
- poinformowano mieszkańców o braku przydatności wody do spożycia poprzez pisemne komunikaty w widocznych miejscach oraz na stronie internetowej Urzędu Gminy;
- udostępniono zastępcze źródło wody - do hydrantu zlokalizowanego na sieci wodociągu publicznego w Bytnicy, znajdującego się w bezpośrednim sąsiedztwie budynków mieszkalnych wielorodzinnych przy Nadleśnictwie Bytnica zainstalowano zawór czerpalny, co zapewniło mieszkańcom całodobowy dostęp do wody zdatnej do spożycia. Ponadto zapewniono również zastępcze źródło wody w postaci cysterny należącej do Centrum Zarządzania Kryzysowego przy Starostwie Powiatowym w Krośnie Odrzańskim;
- ponowne badania, które wykazały poprawę jakości wody przeprowadzono 14 maja 2019 r. w Bytnicy (tj. w terminie pięciu dni od stwierdzenia braku przydatności wody do spożycia), 2 września 2019 r. w Gryżynie (w terminie trzech dni), 18 czerwca 2020 r. w m. Głębokie (w terminie trzech dni) oraz 5 listopada 2020 r. w m. Głębokie (w terminie siedmiu dni).

(akta kontroli str. 336-345, 411-415)

3.6. Zakład nie występował z wnioskiem o zgodę na odstępstwo od wymagań, jakim powinna odpowiadać woda, określonych w rozporządzeniu w sprawie jakości wody.

(akta kontroli str. 336-345, 406)

3.7. Poza sytuacjami, w których wystąpiły awarie sieci wodociągowej (opis w pkt. 2.6. niniejszego wystąpienia pokontrolnego) Zakład informował mieszkańców Gminy o możliwym pogorszeniu jakości wody w zakresie mętności i barwy, spadku ciśnienia wody oraz chwilowym braku w dostawie wody każdorazowo w przypadku płukania sieci wodociągowej metodą hydrauliczną z wykorzystaniem hydrantów przeciwpożarowych.

(akta kontroli str. 247-248)

3.8. W latach 2019-2021 (I kwartał) nie wpływały do Zakładu pisemne reklamacje i skargi dotyczące usług wodnych. Kierownik oświadczył, że w przypadku uwag dotyczących pogorszenia jakości wody, spadku ciśnienia w przewodach bądź chwilowego jej braku w związku z przerwami w dostawie energii elektrycznej (brak zasilania awaryjnego na stacjach uzdatniania wody) zgłaszanych telefonicznie,

pracownicy ZGK na bieżąco udzielają mieszkańcom odpowiedzi i w miarę możliwości podejmują konieczne działania.

W dniu 27 czerwca 2019 r. Rada Gminy przekazała do Zakładu interpelację radnego dotyczącą zanieczyszczenia wody dostarczanej mieszkańcom miejscowości Gryżyna, w której domagano się m.in. zbadania jakości dostarczanej wody oraz zbadania szczelności szamb w okolicach ujęcia wody. Zakład w dniu 3 lipca 2019 r. udzielił pisemnej odpowiedzi Radzie Gminy o wykonywanych badaniach jakości wody zgodnie z harmonogramem oraz informacji, że znajdujące się w pobliżu ujęcia wody zbiorniki bezodpływowe nie miały wpływu na jakość wody, ponieważ nie stwierdzono w niej obecności bakterii grupy *Coli*, a kontrole sanitarno-porządkowe przeprowadzone przez PPIS nie wykazały nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 407-409)

3.9. Zakład nie przeprowadzał kontroli urządzeń pomiarowych, wodomierzy głównych i wodomierzy zainstalowanych przy punktach czerpalnych ani kontroli ilości i jakości odprowadzanych ścieków bytowych i ścieków przemysłowych oraz kontroli przestrzegania warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych, co szerzej opisano w dalszej części niniejszego wystąpienia pokontrolnego w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 410)

3.10. Zakład nie był kontrolowany przez Gminę w zakresie działalności związanej ze zbiorowym zaopatrzeniem w wodę i odprowadzaniem ścieków. Z informacji uzyskanej w toku kontroli od Wójta wynika, że w ramach sprawowanego nadzoru nad ZGK Wójt m.in. uczestniczył w podejmowaniu decyzji w sprawie działań naprawczych prowadzonych przez Zakład oraz posiadał bezpośredni wgląd w dokumenty dotyczące badań jakości wody, kontroli i zaleceń pokontrolnych.

(akta kontroli str. 434)

W zakresie objętym kontrolą NIK, w latach 2019-2020 (I półrocze), Zakład był kontrolowany przez PPIS. Kontroli stanu sanitarno-technicznego i sanitarno-porządkowego pomieszczeń i urządzeń poddano:

- wszystkie ujęcia wody w 2019 r. - w przypadku ujęć wody w Bytnicy i w Gryżynie kontroli poddano także wykonanie obowiązków nałożonych decyzjami administracyjnymi stwierdzającymi brak przydatności wody do spożycia⁶²;
- dwa ujęcia wody⁶³ w 2020 r. - w przypadku ujęcia wody w m. Głębokie dwukrotnie kontroli poddano także wykonanie obowiązków nałożonych decyzjami administracyjnymi stwierdzającymi brak przydatności wody do spożycia⁶⁴;
- trzy ujęcia wody⁶⁵ w pierwszej połowie 2021 r.

W wyniku ww. kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości, jednakże w trakcie kontroli sformułowano zalecenia (wnioski), tj. pouczono o:

⁶² Decyzja nr NS-HK-530-39-24/2019 z 9 maja 2019 r. oraz decyzja nr NS-HK-530-35-18/2019 z 30 sierpnia 2019 r.

⁶³ W m. Głębokie i w m. Gryżyna.

⁶⁴ Decyzja nr NS-HK-530-23-16/2020 z 15 czerwca 2020 r. oraz decyzja nr NS-HK-530-23-29/2020 z 29 października 2020 r.

⁶⁵ Tj. dwa ujęcia w Bytnicy oraz ujęcie w Dobrosułowie.

- konieczności prowadzenia rejestru prac i awarii wodociągu - wniosek został wykonany;
- konieczności badania poziomu chloru w wodzie wychodzącej na sieć po przeprowadzonej dezynfekcji i odnotowywaniu tego faktu w rejestrze - wniosek nie został wykonany, co szerzej opisano w dalszej części niniejszego wystąpienia pokontrolnego w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 411-415)

3.11. Z informacji uzyskanej w toku kontroli od Wójta wynika, że Gmina zajmowała się sprawami związanymi z gospodarowaniem zasobami wodnymi, m.in. poprzez: zajęcia edukacyjne prowadzone w ogrodach społecznych, na których uczniowie zdobywali wiedzę na temat metod ograniczania zużycia wody oraz retencjonowania jej w środowisku, programy edukacyjne oraz profilaktyczno-wychowawcze realizowane w szkole, działania informacyjne na temat możliwości uzyskania dofinansowania na retencjonowanie wody oraz wykorzystanie deszczówki w ramach programu priorytetowego „Moja woda”.

Ponadto w toku kontroli NIK⁶⁶, ze względu na występującą bezdeszczową pogodę, utrzymujące się wysokie temperatury powietrza oraz duże pobory wody z sieci wodociągowej, zalecono od dnia 18 czerwca 2021 r. do odwołania ograniczenie podlewania ogródków przydomowych, sadów i terenów zielonych oraz napełniania basenów z wodociągu gminnego w m. Bytnica.

(akta kontroli str. 434-435, 437)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Badanie próbek wody surowej z czterech spośród siedmiu ujęć wody, tj. w Budachowie, Dobroszowie, Bytnicy i Grabinie⁶⁷ w zakresie monitoringu zawartości substancji promieniotwórczych w wodzie wykonano z naruszeniem § 36 ust. 1 rozporządzenia w sprawie jakości wody, który stanowi że w celu określenia rozmiaru i charakteru prawdopodobnego narażenia na substancje promieniotwórcze w wodzie wstępny monitoring substancji promieniotwórczych należy przeprowadzić nie później niż w terminie do dnia 31 grudnia 2018 r.

(akta kontroli str. 319-322, 442)

Kierownik ZGK wyjaśnił, że: *Badania w ramach monitoringu zawartości substancji promieniotwórczych z uwagi na ograniczone środki finansowe rozłożyliśmy w czasie i dla ujęć w Bytnicy przy Nadleśnictwie, Głębokiem i Gryżynie wykonaliśmy pod koniec 2017 r., natomiast dla pozostałych czterech ujęć zostały zaplanowane na 2019 r. Niestety przeoczyliśmy termin wykonania powyższego obowiązku.*

(akta kontroli str. 442)

2. Nie podjęto działań naprawczych zmierzających do uzyskania trwałej poprawy jakości wody pod względem fizyko-chemicznym, pomimo iż woda w wodociągu w Bytnicy pozostaje warunkowo przydatna do spożycia od 2013 r.⁶⁸, w Gryżynie pozostaje warunkowo przydatna do spożycia od 2015 r., a w m. Głębokie pozostaje warunkowo przydatna do spożycia od 2017 r. PPIS,

⁶⁶ Ogłoszenie z dnia 18 czerwca 2021 r. opublikowane na stronie internetowej Urzędu Gminy.

⁶⁷ Próbkę pobrano w dniu 19 lutego 2019 r.

⁶⁸ Za wyjątkiem okresu od 15 lutego 2021 r. (stwierdzono przydatność wody do spożycia) do 12 maja 2021 r. (stwierdzono warunkową przydatność wody do spożycia).

w związku z powtarzającymi się cyklicznie wnioskami o zmianę terminu wykonania decyzji o doprowadzeniu wody w podległych wodociągach do wymagań zgodnych z rozporządzeniem w sprawie jakości wody, pismem z 2 kwietnia 2020 r.⁶⁹ zalecił podjęcie dodatkowych, bardziej zaawansowanych działań naprawczych lub rozważenie kompleksowej modernizacji stacji uzdatniania wody i zaznaczył, że wdrażane w przeciągu minionych lat działania naprawcze nie przynoszą oczekiwanych skutków.

Ponadto art. 5 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę stanowi w szczególności, że przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne ma obowiązek zapewnić należytą jakość dostarczanej wody.

(akta kontroli str. 350-405, 430-431)

Kierownik ZGK wyjaśnił, że: *Z powodu braku środków finansowych jedynymi działaniami, które mógł podjąć Zakład były działania naprawcze w ramach bieżącej działalności i bieżącego planu finansowego. Informowałem Sanepid o trwających przygotowaniach do kompleksowej modernizacji stacji uzdatniania wody i do zmiany technologii uzdatniania wody, ale zarówno pracami projektowymi, jak i planami związanymi z pozyskaniem środków finansowych na ten cel zajmują się pracownicy Urzędu Gminy.*

(akta kontroli str. 430-431)

Wójt Gminy wyjaśnił, że: *Dnia 03.09.2020 r. Gmina Bytnica otrzymała dotację z Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych w wysokości 500 tys. zł na wydatki inwestycyjne. Środki pierwotnie miały być wykorzystane na budowę nowej kontenerowej stacji uzdatniania wody w Bytnicy. (...) Niestety okazało się, że stacja kontenerowa wymaga przygotowania projektu oraz uzyskania zezwolenia na budowę (zakładano, że wystarczy tylko zgłoszenie). W międzyczasie pojawił się fundusz Przeciwdziałania COVID-19 dla gmin z przeznaczeniem na inwestycje realizowane w miejscowościach, w których funkcjonowały zlikwidowane państwowe przedsiębiorstwa gospodarki rolnej (...) niestety wniosek nie otrzymał dofinansowania. W międzyczasie pojawiły się nowe możliwości pozyskania środków inwestycyjnych w wysokości do 95% wartości zadania z Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych. Gmina Bytnica złożyła wniosek o środki finansowe na inwestycje (...)Wnioskowana kwota to 2.500.000 zł.*

(akta kontroli str. 434-436)

3. Zakład nie przeprowadzał kontroli ilości i jakości odprowadzanych ścieków bytowych i ścieków przemysłowych oraz kontroli przestrzegania warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych, pomimo iż obowiązek powyższy wynika z art. 9 pkt 3 ww. ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę, a ponadto nie korzystał z uprawnień wynikających z art. 7 pkt 2 ww. ustawy, tj. nie przeprowadzał kontroli urządzeń pomiarowych, wodomierzy głównych lub wodomierzy zainstalowanych przy punktach czerpalnych. Powyższe skutkowało brakiem rzetelnego nadzoru nad zbiorowym zaopatrzeniem w wodę i odprowadzaniem ścieków.

(akta kontroli str. 410, 441, 448)

Kierownik ZGK wyjaśnił, że: *Zakład nie przeprowadzał kontroli wynikających z przepisów ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków z uwagi na ograniczone zasoby kadrowe. Chciałbym jednak podkreślić,*

⁶⁹ Pismo nr NS-HK-530.10.2020.

że pracownik dokonujący odczytów wodomierzy każdorazowo zwraca uwagę na ich stan techniczny.

(akta kontroli str. 441)

4. Nie wykonano zalecenia PPIS dotyczącego konieczności badania poziomu chloru w wodzie wychodzącej na sieć oraz odnotowywaniu tego faktu w rejestrze. Powyższe zalecenie sformułowano po przeprowadzonych kontrolach stanu sanitarno-technicznego i sanitarno-porządkowego pomieszczeń i urządzeń ujęć wody w Gryżynie⁷⁰, Bytnicy⁷¹ i Dobroszowie⁷².

(akta kontroli str. 411-424, 429-430)

Kierownik ZGK wyjaśnił, że: *Z uwagi na inne pilne obowiązki do chwili obecnej nie zdążyliśmy zakupić odpowiedniego urządzenia do badania poziomu chloru w wodzie i stąd po przeprowadzonej dezynfekcji nadal nie jesteśmy w stanie określić poziomu chloru w wodzie wychodzącej na sieć wodociagową. Każdorazowo jednak przy zastosowaniu podchlorynu sodu staramy się aby jego stężenie nie przekroczyło wartości 0,3 mg/l - uwzględniamy ww. proporcje przy zastosowaniu środka. Jednocześnie deklaruję, że niezwłocznie zakupimy brakujące urządzenie.*

(akta kontroli str. 429-430)

W toku kontroli⁷³ zakupiono miernik zawartości chloru.

(akta kontroli str. 469)

OCENA CZĄSTKOWA

NIK ocenia negatywnie działalność Zakładu w badanym obszarze. Zakład zarówno nie wypełniał obowiązków kontrolnych określonych w ustawie o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę, jak i nie korzystał z uprawnień kontrolnych wynikających z ww. ustawy, co skutkowało brakiem rzetelnego nadzoru nad zbiorowym zaopatrzeniem w wodę i odprowadzaniem ścieków. Ponadto w badanym okresie nie podjęto działań naprawczych zmierzających do uzyskania trwałej poprawy jakości wody pod względem fizyko-chemicznym, co skutkowało dostarczaniem wody z wodociągu w Bytnicy, Gryżynie i Głębokiem o nieprawidłowej jakości.

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o:

Wnioski

1. Sporządzenie i przekazanie Wójtowi wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociagowych i urządzeń kanalizacyjnych.
2. Terminowe przeprowadzanie okresowych kontroli stanu technicznego obiektów budowlanych.
3. Przestrzeganie obowiązków dotyczących funkcjonowania stref ochronnych ujęć wody.
4. Zamontowanie przyrządów pomiarowych umożliwiających pomiar ilości pobranych wód we wszystkich studniach.

⁷⁰ W dniu 7 lipca 2020 r.

⁷¹ W dniu 20 kwietnia 2021 r.

⁷² Jw.

⁷³ Tj. 10 września 2021 r.

5. Aktualizację legalizacji wodomierzy.
6. Uzyskiwanie pozytywnej oceny higienicznej PPIS dla materiałów stosowanych w procesach uzdatniania wody.
7. Terminowe i rzetelne sporządzanie sprawozdań M-06 o wodociągach i kanalizacji.
8. Terminowe badanie próbek wody surowej w zakresie monitoringu zawartości substancji promieniotwórczych.
9. Podjęcie działań naprawczych zmierzających do uzyskania trwałej poprawy jakości wody pod względem fizyko-chemicznym.
10. Zapewnienie rzetelnego nadzoru nad zbiorowym zaopatrzeniem w wodę i odprowadzaniem ścieków poprzez wykonywanie kontroli wynikających z art. 9 ust. 3 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę oraz korzystanie z uprawnień określonych w art. 7 pkt 2 ww. ustawy.
11. Wykonywanie zaleceń PPIS sformułowanych po przeprowadzonych kontrolach.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Zielonej Górze. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 30 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Zielona Góra, 22 września 2021 r.

Kontroler
Ewa Grosse
specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Zielonej Górze
p.o. Dyrektora
Włodzimierz Stobrawa

.....
podpis

.....
podpis

